

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Η στήλη ενημερώνει και ανασκοπεί θεατρικές παραστάσεις της περιόδου, εντός και εκτός Αττικής, μέσα από άρθρα κριτικής και απολογισμού. Σκοπός είναι η στήλη να αποτελέσει ένα βήμα παραγωγής κριτικού λόγου και δημιουργικού διαλόγου, καθώς και να αναδεικνύει τα όσα σημαντικά έχουν να σημειώσουν οι ειδικοί του χώρου της κριτικής για τη σύγχρονη θεατρική πράξη και την ελληνική σκηνική πραγματικότητα.

Μια Oresteia... σιγά τα αίματα!

Ευσταθία Ράπτη

Περίληψη: Στόχος του άρθρου είναι η παρουσίαση του πρωτότυπου μουσικού θεατρικού έργου *Σιγά τα Αίματα!... Oresteia the next generation* (2011) των Άκη Δήμου και Σταμάτη Κραουνάκη. Ορμώμενη από τη μεγάλη φετινή επιτυχία της *Ορέστειας* του Θεόδωρου Τερζόπουλου, η ιδέα της παρουσίασης μιας εναλλακτικής, άκρως camp τριλογίας φαντάζει δελεαστική. Το θεατρικό κείμενο του Δήμου, ανέβηκε το 2011 σε σκηνοθεσία της Αθανασίας Καραγιαννοπούλου και σε μουσική σύνθεση Σταμάτη Κραουνάκη, ο οποίος ήταν και ο «ηθικός αυτουργός» της συγγραφής, καθώς είχε ζητήσει από τον Δήμου ένα κείμενο-σάτιρα, βασισμένο στον αρχαίο μύθο. Τους χαρακτήρες του έργου ερμήνευσαν 9 performers της θεατρικής ομάδας Σπείρα-Σπείρα, οι οποίοι ήταν όλοι άνδρες. Το ίδιο το έργο, μια παρωδία με στοιχεία μιούζικαλ και το απαραίτητο υβρεολόγιο αριστοφανικής κωμωδίας, αποτελεί μια έξυπνη σάτιρα της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, η οποία με χιούμορ, ειρωνεία και τον απολαυστικό αυτοσαρκασμό των ηρώων πετυχαίνει να ταράξει τα νερά της οικείας ετεροκανονικότητας. Μέσα από την χρήση του αρχαίου μύθου και των κλασικών αρχετύπων, ή ακόμα καλύτερα, μέσα από την ευφυή διάρρηξή τους και την εκούσια ένταξή τους στο καλλιτεχνικό ρεύμα της camp αισθητικής, ορίζεται το ψυχαναλυτικό υπόβαθρο και το δυσλειτουργικό προφίλ, όχι μόνο των χαρακτήρων του έργου, αλλά και της σύγχρονης Ελλάδας.

Λέξεις-Κλειδιά: 21^{ος} αιώνας, αρχαίος μύθος, camp αισθητική, queer

I. Εισαγωγικό σημείωμα

Το θεατρικό έργο του Άκη Δήμου, το οποίο γράφτηκε κατόπιν αιτήματος του Σταμάτη Κραουνάκη και των Σπείρα-Σπείρα, αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση τροποποίησης του αρχαίου μύθου. Ο Άκης Δήμου έχει δώσει πολλά δείγματα γραφής με εστίαση στη διακειμενικότητα παλαιότερων γνωστών και αγαπημένων κειμένων, είτε μέσω μιας έμμεσης,

αποσπασματικής, διακειμενικής συνομιλίας, είτε μεταγράφοντας δραματουργικά ένα θεατρικό ή πεζογραφικό κείμενο, *άλλοτε κρατώντας τον αρχικό τίτλο και ακολουθώντας σχετικά πιστά την αφήγηση του πρώτου κειμένου, και άλλοτε αλλάζοντας τον τίτλο, διατηρώντας μια πιο χαλαρή σχέση με το αρχικό έργο.*¹ Η Kristeva ορίζει ως διακειμένο, το συγκεκριμένο κάθε φορά κείμενο μέσα στο οποίο υπάρχουν και «ακούγονται» άλλα, ήδη γνωστά κείμενα. Στοχεύοντας στην προσληπτική ικανότητα του θεατή, ο συγγραφέας και ο σκηνοθέτης σε δεύτερο χρόνο, εστιάζουν τόσο στο κειμενικό υλικό της παράστασης, όσο και στην αναγνωστική-γνωστική εμπειρία που καθένas από το κοινό φέρει μαζί του.² Η camp αισθητική του κειμένου του Δήμου και κατ' επέκταση της παράστασης είναι δηλωτική των προθέσεων του συγγραφέα, ο οποίος μέσα από το χιούμορ και τη στοχευμένη σοβαροφάνεια και υπερβολή επιζητά να επαναπροσδιορίσει το ψυχαναλυτικό υπόβαθρο και το δυσλειτουργικό προφίλ της σύγχρονης Ελλάδας. Τι όμως ορίζεται ως camp αισθητική και πόσο camp είναι τελικά το έργο *Σιγά τα Αίματα!... Oresteia the next generation*;

II. Η camp αισθητική

Ο όρος camp απαντά ως μια αισθητική θεώρηση των πραγμάτων, ενός πολύ ιδιαίτερου στυλιστικού κώδικα, μιας εκκεντρικής προσέγγισης της πραγματικότητας. Λειτουργεί ως ένα «εργαλείο» μέσω του οποίου επιχειρείται στοχευμένη κοινωνικοπολιτική κριτική, διάχυση απόψεων και ελεύθερη έκφραση ιδεών. Σύμφωνα με τον Steven F. Dansky,³ ο όρος θα μπορούσε να γίνει ακόμα πιο κατανοητός αν παρουσιαζόταν σαν ένα είδος κωδικοποιημένης επικοινωνίας, σαν ένα χιουμοριστικό κομμάτι παρωδίας ή ακόμα και σαν ένα κοινωνικό σχόλιο που στοχεύει σε μια δημιουργική αναταραχή και αντίδραση. Ο Κυριακός ορίζει την camp αισθητική *ως απόπειρα ανάγνωσης στοιχείων της πραγματικότητας μέσα από την υιοθέτηση ενός στυλ και μιας οπτικής γωνίας που αγαπά το μη φυσικό, τα τεχνάσματα και την υπερβολή.*⁴ Το δοκίμιο της Susan Sontag, *Notes on Camp*, ορίζει το camp ως την αγάπη για το μη φυσικό, το τεχνητό και την υπερβολή.⁵ Οι απόψεις της Sontag αγκαλιάστηκαν από τον κύκλο των LGBTQ, αφού θεώρησαν πως η αισθητική του camp απαλύνει την ηθική ακαμψία του κατεστημένου, προτείνοντας μια πιο ανάλαφρη προσέγγιση αυτών που κατά κανόνα λογίζονται ως σοβαρά ή σοβαροφανή, τονίζοντας πως το έργο του camp είναι τελικά να εκθρονίσει το σοβαρό.⁶ Το 1977 ο Jack Babuscio⁷ με το άρθρο του *The Cinema of Camp*, κάνει την πρώτη απόπειρα επίσημης συσχέτισης της camp αισθητικής με τον χώρο του κινηματογράφου, ορίζοντας τέσσερις συνιστώσες που τη διαμορφώνουν: *την ειρωνεία, τον αισθητισμό, την θεατρικότητα και το χιούμορ.* Το 1983 ο Mark Booth εκδίδει το βιβλίο του *Campe-toi!: On the Origins and Definitions of Camp* ορίζοντας ως τέχνη camp, την τέχνη η οποία με συμπάθεια, στυλ και ελκυστικότητα εκπροσωπεί την συμπεριφορά camp ή θέματα μη camp με camp τρόπο. Πιο πρόσφατα, το 2014, ο Halperin οικειοποιείται τον όρο, τον οποίο πέρα από σημαντικό εγχειρίδιο για την επιτυχή κατανόηση της πολύπλοκης γκέι κουλτούρας, τον θεωρεί και ανατρεπτικό μέσο άρθρωσης πολιτικού και

¹ Ρόζη (2016)

² Kristeva (1970)

³ Dansky (2013).

⁴ Κυριακός, (2015).

⁵ Sontag (1964).

⁶ LGBTQ ή ΛΟΑΤ+ είναι αρκτικόλεξα από τις λέξεις lesbian, gay, bisexual, transgender, queer ή questioning.

⁷ Μπαμπουσίου (1977), 117-135.

κοινωνικού σχολίου, εξαιρετικών δυνατοτήτων και δυναμικής.⁸ Πόσο camp λοιπόν είναι το κείμενο του Δήμου και η παράσταση των Σπείρα-Σπείρα; Λειτουργούν τελικά ως μια παρωδία καταστάσεων, η οποία διαμορφώνει ποιοτικά την επιδιωκόμενη σύγκρουση;

III. *Θέλω να τρέξουν αίματα, να μπερδευτούν τα θέματα...*⁹

Κινητοποιημένος από το εκρηκτικό υλικό της ομάδας, έγραψα ένα αχαρκτήριστο (αστείο πάντως) έργο με δράσεις, αντιδράσεις, χορούς, τραγούδια και την Ελλάδα του 2011 σε έκτακτη συμμετοχή. Πρωταγωνιστεί η, πασίγνωστη από αρχαιοτάτων χρόνων, οικογένεια των Ατρείδων με επικεφαλής τον ίδιο τον Αισχύλο, ο οποίος, απεγνωσμένα προσπαθεί να συλλάβει, να καταλάβει και να γράψει τα πάθη της. Μόνο που οι ήρωές του απιστούν, «κρεμώντας» τον συνεχώς και οδηγώντας την έμπνευσή του σε άλλους δρόμους. Δρόμους αστείου, αιχμηρούς -αλλά κι απελπισμένους κάπου στο βάθος- και καταστάσεις δραματικά (και παρανοϊκά) σύγχρονες. Κοντολογίς: με όχημα την εμβληματική αισχύλεια τραγωδία και τον απόηχό της, το έργο σαρκάζει το σημερινό, ατελείωτο δράμα μας, διατρέχοντας παράλληλα στιγμές της νεότερης Ιστορίας και σταθμεύοντας σε διαφορετικά θεατρικά είδη. Κι όλ' αυτά, άλλοτε με διαλόγους κι άλλοτε τραγουδιστά, άλλοτε μελαγχολικά κι άλλοτε ξεκαρδιστικά αστεία.¹⁰

Η camp αισθητική γίνεται αντιληπτή από την αρχή κιόλας του έργου. Εννέα άνδρες οι ηθοποιοί που ενσαρκώνουν τους αισχύλειους χαρακτήρες του έργου. Μέσα σε αυτούς και οι πέντε δυναμικές γυναίκες της τριλογίας, Κλυταιμνήστρα, Ελένη, Κασσάνδρα, Ηλέκτρα και Ιφιγένεια, ενσαρκώνονται αντίστοιχα από πέντε άνδρες ηθοποιούς. Ο Δήμου, για μια ακόμα φορά, προτάσσει τον γυναικείο ψυχισμό μέσα από γυναίκες-είδωλα, αντιπροσωπευτικές φιγούρες κάθε εποχής μέσω μιας ξεκάθαρα camp χιουμοριστικής υπερβολής, τόσο ως προς την εικόνα που προσλαμβάνει ο θεατής, όσο και μέσα από τους σπαρταριστούς, ευφυείς διαλόγους. Η μητριαρχική, αθυρόστομη Κλυταιμνήστρα, η ωραιοπαθής Ελένη με την διάχυτη σεξουαλικότητα, ο χαρακτήρας-καρικατούρα της Ιφιγένειας, η διαχρονική Κασσάνδρα και η άφυλη, ασεξουαλική Ηλέκτρα, ενσαρκωμένες από άνδρες με μαύρα κοστούμια και υπέροχες φωνές, είναι ο ορισμός του camp, αφού μέσα από την επιφανειακή, ιδιαίτερης αισθητικής ελαφρότητα, επιτρέπει να λεχθούν οι πιο τραγικές αλήθειες. Στον αντίποδα τοποθετεί τους αδύναμους ανδρικούς χαρακτήρες των Αγαμέμνονα, Ορέστη, Πυλάδη και Αισχύλου, οι οποίοι μέσω αυτής της αδυναμίας και κάποιοι, όπως ο Ορέστης και ο Πυλάδης, μέσα από μια εντελώς camp απενοχοποιημένη θηλυπρέπεια, «φωτίζουν» ακόμα περισσότερο τους εξαιρετικής δυναμικής, πληθωρικότετους γυναικείους χαρακτήρες, επιτείνοντας το επιθυμητό για τον συγγραφέα καυστικό σχόλιο της ελληνικής μητριαρχικής πραγματικότητας.

Ο συγγραφέας υιοθετεί τη γνωστή τεχνική του «θεάτρου εν θεάτρω» βάζοντας τους θεατές να παρακολουθήσουν συγχρόνως μία πρόβα και μία παράσταση που εκτυλίσσονται επί

⁸ Halperin (2014), σελ.:

⁹ Από το κείμενο του Άκη Δήμου.

¹⁰ Άκης Δήμου, επίσημο σχόλιο για το έργο του.

σκηνης. Σύμφωνα με την υπόθεση, ένας θίασος άνεργων ηθοποιών προσπαθεί να ερμηνεύσει επεισόδια από την τριλογία του Αισχύλου, χωρίς μεγάλη επιτυχία, αφού τα εμπόδια που προκύπτουν και η αδυναμία της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας να τα αντιμετωπίσει αποτελεσματικά, αναβάλλουν συνεχώς την εξέλιξη της δράσης, είτε αυτή αφορά τη δολοφονία του Αγαμέμνονα από την Κλυταιμνήστρα, είτε τη λύση των σοβαρών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας και την έλλειψη ελπίδας για ένα καλύτερο αύριο. Πάντα με κωμικό τρόπο, σατιρική διάθεση και καυστικό σχόλιο, αφού σύμφωνα με την Sontag, πρωταρχικός σκοπός της camp αισθητικής είναι να *αποκαθλώσει την σοβαρότητα και να ανατρέψει τα κοινώς αποδεκτά ηθικά πρότυπα*.¹¹ Μέσα από το γέλιο, ο συγγραφέας αναζητά την ελπίδα και την ταυτότητα του σήμερα, όχι υποτιμώντας την αλήθεια του, αλλά αντιθέτως αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα του σοβαρού που «κλείνει το μάτι» μέσα από το σοβαροφανές.

Από τον τίτλο του έργου και τη διακειμενική αναφορά του πρώτου σκέλους, *Σιγά τα αίματα*, προοικονομείται η διάρρηξη του μύθου σχετικά με τον φόνο, το αίμα και τον αέναο κύκλο του θανάτου, ενώ στη συνέχεια με την απόδοση της λέξης *Ορέστεια* στην αγγλική/αμερικανική γλώσσα (*Oresteia*) και στη δημοφιλή φράση *the next generation*, οριστικοποιείται και επιβεβαιώνεται η επανανάγνωση του μύθου, προσαρμοσμένου πια στη δυσκολία της κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας του 2011. Ο συγγραφέας κρατά τα βασικά μοτίβα του μύθου, όπως τη θυσία της κόρης, τη δολοφονία του συζύγου από τη σύζυγο, τη γυναίκα ως αφορμή για έναν πόλεμο, την ερωτική φιλία των δύο νέων αγοριών, τις μαντικές ικανότητες της αλαφροΐσκιωτης Κασσάνδρας. Στις ποιότητες των χαρακτήρων των προσώπων όμως, προσθέτει και άλλα χαρακτηριστικά. Υπέροχη η σκηνή του τανγκό της Κλυταιμνήστρας με τον Αγαμέμνονα, η οποία σηματοδοτεί την επιστροφή του δεύτερου στον οίκο των Ατρειδών. Ευφύης η σύλληψη της θρηνούσας Ηλέκτρας για το χαμένο θεατρικό της ταλέντο, αναμενόμενη η ομοερωτική χροιά της σχέσης Ορέστη-Πυλάδη. Όλοι οι χαρακτήρες μέσα από την σουρεαλιστική υπερβολή τους διακωμωδούν τα πάθη, όχι μόνο της γενιάς τους, αλλά και της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας του 2011. Τέλος, ένας εξαιρετικός Σταμάτης Κραουνάκης συνθέτει την πρωτότυπη μουσική και τα τραγούδια της παράστασης και μέσα από αυτά προωθείται η εξέλιξη του μύθου. Ο δραματικός χώρος και ο δραματικός χρόνος, μέσα από μια προαποφασισμένη ασάφεια, επιτρέπει στον προσλαμβάνοντα θεατή τη σύνδεση με το παρόν και τη σύγχρονη νεοελληνική πραγματικότητα της κρίσης, με σαφέστατες αιχμές εναντίον της τότε κυβέρνησης και των πολιτικών κομμάτων εν γένει, που διαφαίνονται στο πρόσωπο του αδύναμου βασιλιά Αγαμέμνονα.

Εν κατακλείδι, αυτή η παρωδία με στοιχεία μιούζικαλ και το απαραίτητο υβρεολόγιο αριστοφανικής κωμωδίας αποτελεί μια έξυπνη σάτιρα της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, η οποία με χιούμορ, camp ειρωνεία και τον απολαυστικό αυτοσαρκασμό των ηρώων καταφέρνει να ταράξει τα νερά της οικείας ετεροκανονικότητας. Η επιτυχημένη ηθογραφική απόπειρα του Δήμου μέσα από το camp κείμενό του, το οποίο πραγματικά απογειώνει η μουσική και τα τραγούδια του Κραουνάκη, φέρνει στην επιφάνεια τις δομές της ελληνικής οικογένειας, προβάλλει τις έμφυλες ταυτότητες, ακουμπά απαλά το θέμα της ομοφυλοφιλίας και καυτηριάζει την ξενομανία και τα πολιτικά παιχνίδια μιας σύγχρονης κυβέρνησης σε βάρος του λαού της, σε βάρος μιας χώρας στα πρόθυρα της οικονομικής, και όχι μόνο, χρεωκοπίας.

¹¹ Sontag (1964).

Σιγά τα Αίματα!... Oresteia the next generation (2011)

Σιγά τα Αίματα!... Oresteia the next generation (2011)

Η ταυτότητα της παράστασης

Συγγραφέας: Άκης Δήμου

Σκηνοθεσία: Αθανασία Καραγιαννοπούλου

Μουσική σύνθεση – τραγούδια: Σταμάτης Κραουνάκης

Χορογραφία: Φωκός Ευαγγελινός

Σκηνικό: Μανόλης Παντελιδάκης

Φωτισμοί: Λευτέρης Παυλόπουλος

Ήχος: Δημήτρης Μουρλάς

Χειριστής φωτισμών: Απόστολος Στράντζαλης

Φωτογραφίες: Maxime Gynselinck

Artwork: Φώτης Πεχλιβανίδης

Διεύθυνση παραγωγής: Ελένη Συροπούλου – Γιούλα Αναγνωστοπούλου

Παίζουν και τραγουδούν: Χρήστος Γεροντίδης, Μπάμπης Γούσιας, Jerome Kaluta, Σάκης Καραθανάσης, Δημήτρης Μάριζας, Χρήστος Μουστάκας, Δημήτρης Μπογδάνος, Κώστας Μπουγιώτης, Γιώργος Στιβανάκης

Μουσική διεύθυνση – Πιάνο: Άρης Βλάχος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Cleto, F. (1999), *CAMP, Queer Aesthetics and the Performing Subject: A Reader*, New York.
- Dansky, S. (2013). *On the Persistence of Camp* *The Gay and Lesbian Review Worldwide*, Boston.
- Δήμου, Α. (2012). Σγά τα αίματα!... *Oresteia the Next Generation*. Στο *Άπαντα τα Θεατρικά, Δ'*, Αιγόκερως.
- Halperin, D. M. (2012). *How to be gay*. Harvard University Press
- Κυριακός, Κ. (2015, Μάρτιος). Διακείμενα, queer οικογένειες, ελληνικοί μύθοι: Οι κόσμοι του Πάνου Κούτρα, *Η Αυγή* <http://www.avgi.gr/article/10812/5363653/oi-kosmoi-tou-panou-ch-koutra-diakeimena-queer-oikogeneies-ellenikoi-mythoi>
- Κυριακός, Κ. (2015, Ιανουάριος). Από την Σούζαν Σόνταγκ στην Σαπφώ Νοταρά: Camp και γυναικείες ταυτότητες στην ελληνική κωμωδιογραφία, *Η Αυγή*. <http://www.avgi.gr/article/10812/5178166/apo-ten-souzan-sontank-sten-sappho-notara>
- Kristeva, J. (1986). *The Kristeva Reader*, Columbia University Press, 34-59.
- Μπαμπούσιο, Τ. (1991). Το camp και η ομοφυλόφιλη ευαισθησία. Στο C. Sheldon, R. Dyer & J. Babuscio (επιμ.) *Κινηματογράφος και ομοφυλοφιλία*, (Δ. Κολιοδήμου, μετ.) Αιγόκερως.
- Ρόζη, Λ. (2006). Οι δοκιμασίες του αισθήματος και οι δοκιμές του θεάτρου: το θεατρικό έργο του Άκη Δήμου.το Α. Δήμου *Άπαντα τα Θεατρικά. τ. Α'*, Αιγόκερως.
- Sontag, S. (1964). Notes on Camp. Στο Cleto, F. (Ed.) (1999). *CAMP, Queer Aesthetics and the Performing Subject: A Reader*, University of Michigan Press, 53- 65.

Βιογραφικό: Η Ευσταθία Ράπη είναι υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών. Είναι απόφοιτος του τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και κάτοχος δύο μεταπτυχιακών διπλωμάτων με τίτλους «Μεταπτυχιακή Εξειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής Γλώσσας» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και «Το Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο και η Πρόσληψή του» του τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών. Έχει συμμετάσχει σε επιστημονικά συνέδρια και άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά. Είναι εκπαιδευτικός Αγγλικής Γλώσσας και διευθύντρια σχολικής μονάδας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ν. Αχαΐας.

Στοιχεία επικοινωνίας: E-mail < eystathiar@yahoo.gr >